

ŠPANJOLSKA

1. *Razvoj kat. misli: 1945–1983. Glavne inicijative obnove.*

a) 1945–1965. Sve do građanskoga rata (1936) Španjolska je živjela plodnu kat. etapu u pravcu „psihološkog → Münchenskog pokreta“, koji je promicao i inkulturirao Daniel → Llorente, župnik, a zatim dugi niz godina biskup Seville (umro 1971). Pošto je rat završen (1939) pa sve do 1975. u Španjolskoj je uspostavljen tzv. „nacional-katolicizam“, čija je središnja teza bila: „Katolicizam i domovina istobitni su“. Njezina je politička teza nadahnula konkordat iz 1953. koji je službeno potvrdio sustav. U tom razdoblju Španjolska je trpjela političku i ekonomsku izolaciju. To i određeno religiozno srednjovjekovlje presjekli su komuniciranje španjolske Crkve sa svetim i humanističkim znanostima, koje su se razvijale u srednjoj Evropi. K. se, nehranjena objavom i obnovljenom teologijom, ukrutila u *doktrinalnom* i u *metodološkom*.

No kulturne promjene zahvatile su i Španjolsku. Već u desetljeću prije Sabora iskustva te crkveni i pedagoški pokreti s onu stranu Pireneja prodiru u Španjolsku preko svećenika redovnika: C. Floristán, J. M. Estepa, J. J. Rodríguez Medina, C. Sánchez Aliseda. Oni osnivaju pastoralne institute u Salamanci, prevode pastoralna djela iz Srednje Evrope, izdaju nove kat. časopise itd. Kerigmatska struja dodiruje španjolsku k. te se iznova postiže povezanost s novim kat. pokretom. Imenovanje J. M. Estepe za ravnatelja *Nacionalnog katehetskog tajništva* (SNC) 1965. osigurat će ponovni procvat posaborske k.

b) 1966–1976. Održavanje *Prvih nacionalnih dana kat. proučavanja* (Madrid, 1966) daje službeni poticaj za obnovu. Nadahnuti saborskim naukom, ti dani ponovno oživljuju k., nadasve s obzirom na sadržaj, ciljeve i identitet, kao djelo Crkve. → Kerigmatski duh prožima „školske katekizme“ (*Catecismos Escolares*, 1968) i važan dokument biskupske komisije za religiozno poučavanje i odgoj – kasnije za k. – (CEEC): *La Iglesia y la Educación en España, hoy* (1969). XVIII. plenarno zasjedanje španjolskih biskupa na temu: „Odgoj u

vjeri kršćanskog naroda" (1973) slijedi pravac OKD Svete Stolice (1971) i potvrđuje iskustvenu k. Nastaju službena pomagala, kao što su *Con vosotros está* (za 11–14 god., 1976).

Medellín (1968) je izazvao evropsko mnijenje prihvaćanjem *osloboditeljske* k. čovjeka potlačenog strukturama. Taj izazov primjeren je španjolskoj situaciji, koja je svakim danom bivala sve manje spojiva s ljudskom i evanđeoskom slobodom: tome je svjedok *Zajednički sastanak biskupi–svećenici* (1971) i dokument *Crkva i politička zajednica* (1973), koji znače službeno napuštanje nacional-katoličke ideologije. Osloboditeljska k. nije se svidjela biskupima zbog snažnog društveno-političkog zalaganja prvih „pučkih zajednica“, ali je prokrčila put brojnim osobnim ostvarenjima k., također na biskupijskoj razini (Madrid).

c) 1977–1983. Jasno razlikovanje između političkoga i religioznog, provedeno u Ustavu iz 1978, omogućilo je pastoralu da se oslobodi zastupništva i da se usredotoči na svoje poslanje. „Identifikaciji“ k. pridonijela je sinoda iz 1977. svojim stavom o razlučivanju i stjecanju, kao što se vidi u trogodišnjim planovima CEEC 1978–1981 i 1981–1984, izrađenim uz suradnju baze iz biskupija. Opređeljenje ove „nove etape“ jest *zajedničarska* k. U oba trogodišta prvenstveni je cilj „k. koja polazi od kršćanske zajednice, u njoj se vrši i njoj služi“, a smjerovi djelovanja jesu: *vlastiti karakter* k.; k. za *kršćanski identitet*; prema zajedničarskim prostorima na *ljudskoj razini*, otvorenima krajevnoj Crkvi; k. kao *trajan proces* i prvenstvo k. *odraslih*; briga za odgoj i *obrazovanje vjeroučitelja*. Za produbljivanje identiteta k. u suvremenom španjolskom kontekstu, CEEC – uz poticaj i suradnju biskupija – objavljuje dokument *Catequesis de la Comunidad* (1983). Dokument, koji ima teološko-praktični, realistički sadržaj, pokušava svesti na izvorni sažetak kat. dostignuća posljednjih petoljeća. Ističe misijsku dimenziju k. i želi čak misijsku evangelizaciju u užem smislu u Španjolskoj: vjera Španjolaca ne smije se više pretpostavljati. Raspravljajući naprotiv o *elementima kršćanskog identiteta*, ističe pretežno – barem u svom razvoju – one dogmatske, ostavljajući u drugom planu moralne elemente, povijesnu odgovornost

i kritičko prihvaćanje vrednota naše civilizacije. U svakom slučaju, dokument će poslužiti kao svjetionik za budućnost, u sklopu plana Španjolske biskupske konferencije formuliranog u dokumentu *La visita del Papa y el servicio de nuestro pueblo* (1983). Tu biskupi izjavljuju da je vjera prvenstveni cilj kojemu treba težiti sljedećih godina. U tom smislu, sutrašnja k. morat će promicati *kršćanske zajednice otvorene misijskoj i osloboditeljskoj evangelizaciji* u raznim sredinama.

2. R. n. u školi

a) *Pravni status i školska organizacija*. Još od pojave škole, Španjolska je Crkva smatrala r. n. važnim sredstvom odgoja u vjeri. U posljednjih 40 godina r. n. imala je dva različita razdoblja, omeđena Ustavom iz 1978. i Sporazumom između Sv. Stolice i španjolske države iz 1979. o „Poučavanju i kulturnim problemima.

– *Opći zakon o odgoju i obrazovanju* (1970), da bi otklonio nedostatke prethodnog načina odgoja, zahtijevao je opću, raščlanjenu i postupnu obnovu, utemeljenu na slobodi, jednakosti, besplatnosti i na najnovijim pedagoškim dostignućima. Zakon jamči obvezatnu r. n. i pastoralno djelovanje. Kršćansko prožimanje *Općeg zakona o odgoju i obrazovanju* i učvršćenje r. n. duguje se, velikim dijelom izjavi CEEC-a *La Iglesia y la Educación en España, hoy* (1969). Unatoč tome, počevši od političkog prijelaza 1975, izlazi na svjetlo zahtjev, koji potječe iz šezdesetih godina, za *religioznom slobodom*, napose na višim i sveučilišnim razinama.

– Ta sloboda dolazi sa sporazumom iz 1979. U nesveučilišnim centrima i u sveučilišnim nastavničkim školama (EE.UU.P), r. n. je *redoviti i obvezatni* predmet za sve škole, ali ne za sve učenike, u poštovanju religiozne slobode. U nesveučilišnim centrima izbjegavat će se diskriminacija onih koji ne pohađaju r. n.; stoga se u višoj srednjoj školi (BUP) i u školama za stručnu izobrazbu (FP) uvodi, kao mogući izbor, etika. U javnim sveučilišnim centrima može biti r. n. kao izborni predmet i mogu se organizirati centri za teološke studije. Dodatno nastavničko osoblje predlaže biskup, između mjerodavnih osoba, a plaća država. Danas je ta naknada nejednaka na predškolskoj razini i na razini osnovne škole (Preescolar–

-EGB), te na razini BUP-FP i u EEU.P., jer još nije potpisan predviđeni dogovor. Crkva ide za tim da od r. n. načini „laičku službu“.

b) *Ciljevi i poimanje r. n. Prije II. vatikanskog sabora*, r. n. se usredotočivala na izlaganje kršćanskog nauka kao sažete teologije, sa svrhom promicanja pravovjerja i primijenjenog morala. S kat. obnovom — kerigmatskom i antropološkom — religija postaje *religiozni odgoj i obrazovanje* ili „školska k.“, u nastojanju za dozrijevanjem cjelovite vjere učenika. Skupine nastavnika prigovaraju toj zbrci između r. n. i k. Godine 1979. CEEC, dokumentom *Orientaciones pastorales sobre la Enseñanza Religiosa Escolar*, razbistruje situaciju i predstavlja r. n. kao *školski, redoviti, vjeroispovijesni, crkveni* predmet i „*sažetak između vjere i kulture*“. Dokument međutim ostavlja pitanje otvorenim i potiče stručnjake da nastave istraživanje.

3. *Organizacija k. za razne kategorije osoba i u raznim kontekstima.*

Od 1935. kat. komisije i tajništva čine od k. snažnu biskupijsku ustanovu.

a) Djelovanje i organizacija biskupija iniciraju 1957. stvaranje SNC. Njegov je glavni zadatak ostvarenje *Jedinstvenog teksta nacionalnog katekizma* (1957–1961). Počevši od 1965, s novim ravnateljem i uz potporu CEEC, te osposobljene ekipe i drugih suradnika, SNC potiče široku obnovu različitih djelatnosti. Strukturiran u 4 odjela u sedamdesetim godinama, nastaviti će jačati biskupijska tajništva kao povlaštene čimbenike promjene.

b) U svim biskupijama djeluje biskupijsko tajništvo, više ili manje ustrojeno po odjelima.

— K. *odraslih* kreće od predsaborskog katekumenskog pokreta. Pošto je svršen Sabor, u Madridu nastaju tri velike španjolske struje katekumenata: „biskupijski“ katekumenat, „pučke zajednice“ i „novokatekumenske zajednice“. „Pokret za bolji svijet“ pobuđuje u biskupiji Bilbao katekumene povezane sa župom. SNC, napose poslije studijskih dana o „Katekumenskim iskustvima u Španjolskoj danas“ (1974), promiče niz istraživanja o k. i o *Katekumenatu odraslih*, u povezanosti s biskupijama i pastoralnim pokrajinama (Madrid, Katalonija i otoci, Baskija, Murcia, Huelva itd.)

Danas se osjeća briga za ponovni kontakt s „dalekima“.

— K. *mladih-adolescenata* prokrčila je sebi put od sedamdesetih godina, napose glede sakramenta → potvrde. Kad se taj sakrament slavi sa 14, 16, 18 godina, prethodi mu jedna ili dvije godine „katekumenalne“ pripreve. Razne biskupije povezuju ga s → pastoralom mladih (14–25 godina). SNC će pomoći da se ujedini ta različitost izrađujući, s drugim crkvenim organizacijama, „okvirni program“ za potvrdu povezan s pastoralom mladih.

— K. *preadolescenata-djece* u Španjolskoj još zauzima „lavli dio“ i osigurava neprekidnost nakon prve pričesti. No, nužno je ponuditi plan „izravne k. s roditeljima“, misijskog usmjerenja.

— *Cjeloviti govor i audiovizualna sredstva* plod su posljednjih 15 godina. Odgovarajući odjel SNC i druge ustanove proširili su pothvate za stvaranje dostojnih audiovizualnih pomagala, kako bi unijeli cjeloviti govor u k. i, nadalje, za odgoj biskupijskih stručnjaka.

c) K. *se obavlja u svim župama*, a vide se i plodovi „zajedničarskog opredjeljenja“. Suodgovornost postupno prožima k. odraslih i mladih. Pojačava se odgoj i obrazovanje vjeroučitelja za potvrdu, napose odraslih.

d) Napokon, stvorene su *pastoralne pokrajine* Galicija, Duero, Baskija, Katalonija i otoci, Aragonija, Madrid, Andaluzija. Druge bi trebale nastati: to je neodgodiv zadatak za SNC. Ova posrednička struktura španjolske k. ne samo da se pokazuje pastoralno plodnom, nego je „znak“ Crkve koja je bliža idealu II. vatikanskog sabora: *Crkve u kojoj se više sudjeluje, koja je spremnija na služenje i odgovornija*. Pozitivna je činjenica i zamišljena povezanost pokrajina s SNC preko odgovarajućih delegata.

Bibliografija

»Actualidad Catequética«: časopis što ga izdaje SNC, živi arhiv španjolskog kat. pokreta; A. A. BOLADO, „El experimento del Nacional-Catolicismo: 1939–1975“, Madrid, 1976; A. CAÑIZARES, „»Actualidad catequética« en su historia“, u: »Actualidad Catequética« 20 (1980)100, 87–103; „Catequesis de la Comunidad cristiana, hoy (Plan trienal '81–'84)“, isto, 22(1982) 106, 33–58; CEE, „Programa pastoral de la CEE: La visita del Papa y el servicio a la fe de nuestro pueblo“, Madrid, 1983; CEEC, „La Cateque-

sis de la Comunidad”, Madrid, 1983; ISTI, „La Iglesia y la Educación en España, hoy”, Madrid, 1969; ISTI, „Plan de acción de la Comisión Episcopal de Enseñanza y Catequesis para el trienio 1981–1984”, u: »Actualidad Catequética« 22(1982)106, 9–58; ISTI, „Plan de acción de la Comisión Episcopal de Enseñanza y Catequesis, Trienio 1984–1987, Catequesis – Enseñanza religiosa escolar – Educación Católica”, Madrid, Fundación Santa María, 1985; „Documentos colectivos del Episcopado Español sobre la Formación Religiosa y Educación, 1969–1980”, Madrid, 1980; „La educación en la fe del pueblo cristiano. Líneas de acción de la XVIII Asamblea Plenaria”, u: »Actualidad Catequética« 13(1973) br. 63, F.1A; J. M. ESTEPA, „Dix années de travail catéchétique... en Espagne”, u: djelu BICE, „Dix années ... dans le monde au service de la Formation religieuse de l'enfance”, Paris, Fleurus, 1960; „Por una formación religiosa para nuestro tiempo. Actas de las I Jornadas Nacionales de Estudios Catequéticos, 1966”, Madrid, Marova, 1967; „La Iglesia y la Enseñanza”, u: »Pastoral Misionera« 15(1979), 1–2; J. LÓPEZ, „España, País de misión”, Madrid, PPC, 1979; „Una nueva etapa en el Movimiento Catequético (Plan trienal '78–'81)”, u: »Actualidad Catequética« 19(1979)92–93, 9–24; „Nuevos Acuerdos Iglesia-Estado”, u: »Iglesia viva« 14(1979) br. 79; „Orientaciones pastorales sobre la E. R. Escolar”, Madrid, EDICE, 1980; V. M. PEDROSA, „Ochenta años de Catequesis en la Iglesia de España”, u: »Actualidad Catequética« 20(1980)100, 45–86; L. RESINES, „Obra y pensamiento catequético de Daniel Llorente”, Valladolid, 1981 (doktorska disertacija).

VICENTE M. PEDROSA ARÉS